

Szpera

Kategorie: Wydarzenia

Określenie pochodzi od niemieckiego słowa Sperre – blokada. Pojawiało się w języku getta w odniesieniu do godziny policyjnej – niem. Sperrstunde (vide [Godzina policyjna](#)) czy [blokady pocztowej](#) (vide), nazywanej „postszperą”. Najczęściej słowem tym określano brutalną akcję deportacyjną we wrześniu 1942 r.

Od 5 września 1942 r. od godz. 17 wprowadzono całkowity zakaz opuszczania domów (Allegemeine Gehsperre). Zakaz ogłoszono na polecenie niemieckich władz okupacyjnych w celu ułatwienia działań w ramach akcji deportacyjnej, do której skierowano dzieci do 10. roku życia oraz osoby powyżej 65 lat. Pierwotnie deportacja miała być przeprowadzona z udziałem żydowskiej [S?u?by Porz?dkowej](#) (vide), ale opór, jaki wywołało przymusowe zabieranie najmłodszych i najstarszych, sprawił, że do getta wkroczyły jednostki niemieckie.

Deportacja nie uwzględniała dzieci policjantów żydowskich oraz wysokich urzędników administracji getta. Na zachowanej liście osób objętych ochroną znajdują się 2499 nazwiska zarówno dzieci, jak i osób dorosłych (również poniżej 65. roku życia), najczęściej z rodzin urzędników oraz osób, które mogły się wykazać odpowiednią protekcją. Dokumenty chroniące przed wysiedleniem podpisywał [Hans Biebow](#) (vide).

Deportacja, nazywana „szperą” lub „wielką szperą”, objęła ok. 20 tys. osób. Oficjalnie w raportach podawano 15 tys., co miało wynikać z układu między Mordechajem Chaimem Rumkowskim a Hansem Biebowem. Zawyżona w ten sposób liczba ludności umożliwiła większy przydział żywności.

Zakaz opuszczania domów cofnięto 12 września. Na murach getta zawisły dwa obwieszczenia – jedno podpisane przez Rumkowskiego, znoszące zakaz opuszczania domów, drugie – Hansa Biebow, w którym zawiadomił o powrocie do pracy 14 września i zobowiązywał wszystkich do odrabiania zaległości spowodowanych przerwą (użyte zostało słowo „Ruhepause”). Brutalność tej deportacji sprawiła, że

szpera pojawia się w większości wspomnień i zapisów z getta. Autorem wstrząsającego reportażu pt. Tamte straszne dni jest Józef Zelkowicz (vide).

Ewa Wiatr

Źródła

APŁ, 278/1296.

O. Singer, Litzmannstadt-Getto, 16 września 1942 r. [w:] Oblicza getta. Antologia tekstów z getta łódzkiego, red. K. Radziszewska, Ewa W., Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2018, s. 133; J. Zelkowicz, Notatki z getta łódzkiego 1941-1944, tłum. M. Polit, red. M. Trębacz, E. Wiatr, M. Polit, K. Radziszewska, Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2016, s. 134-310; J. Poznański, Dziennik z łódzkiego getta, Warszawa: Bellona/ŻIH 2002, s. 153.

Tagi

administracja niemiecka deportacje eksterminacja

Data aktualizacji: 30-07-2026

Data dodania: 05-09-2025